

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 20__ р.

**РЕФЕРАТ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес»

на тему: «Міжнародні резерви як фактор фінансової стабільності»

Виконавець:

студентка ЦЗВФН

4зф8 групи

Саприкіна А.А. _____

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Гаркуша Ю.О. _____

/підпис/

Одеса 2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Важливою складовою фінансової стабільності країни є ефективна грошово-кредитна політика центрального банку та валютне регулювання, що в тому числі передбачає формування, використання та управління міжнародними резервами. Достатність міжнародних резервів країни є фактором економічного розвитку і важливим запобіжником валютних дисбалансів на фінансовому ринку. Оптимізація структури міжнародних резервів є гарантією проведення міжнародних платежів. У період нестабільності та невизначеності наявність сформованих міжнародних резервів є беззаперечним фактором фінансової стабільності, підтримки курсу національної валюти, що підтверджує актуальність дослідження.

Формування міжнародних резервів, їх структури, достатності та методам управління присвячено досить значна кількість досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: Д. Баттен, П. Гвідотті, Р. Геллер., Б. Берловська, Ю. Яблецький, А. Т. Грицишин, О. В. Дзюблюк, В. В. Коваленко, В. І. Міщенко, Б. Ю. Лапчук, Р. В. Руда, В. О. Степанова, І. Качур, В. Лепушинський, Р. Замміт та ін.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження та удосконалення теоретичних та методичних основ процесу формування та використання міжнародних резервів.

Відповідно до мети кваліфікаційної роботи були сформовані такі *завдання*:

- визначити сутності та призначення міжнародних резервів;
- дослідити підходи до визначення оптимальної структури та достатності міжнародних резервів;
- опрацювати правове забезпечення формування та використання міжнародних резервів
- провести оцінку динаміки та структури міжнародних резервів Національного банку України;
- проаналізувати достатність міжнародних резервів Національного банку України;
- дослідити вплив операцій з міжнародними резервами на баланс Національного банку України;
- вивчити зарубіжний досвід формування та використання міжнародних резервів;
- дослідити значення міжнародних резервів у забезпечення фінансової стабільності.

Об'єктом дослідження є процес формування та використання міжнародних резервів.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи формування та використання міжнародних резервів як фактору фінансової стабільності.

Методологія дослідження. У кваліфікаційній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: метод наукових

абстракцій, методи аналізу та синтезу, метод порівняння, табличний метод, індукції та дедукції, метод коефіцієнтів та методи графічного зображення, статистичні методи.

Інформаційною базою дослідження є: нормативно-правові акти України та інших країн, постанови та інструкції Національного банку України, наукові публікації українських та зарубіжних вчених, матеріали наукових конференцій та аналітичні матеріали відповідних державних органів, Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Національного банку Польщі.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань) та 1-го додатку. Загальний обсяг роботи становить 77 сторінок. Основний зміст викладено на 68 сторінках. Робота містить 10 таблиць, 25 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи *«Теоретичні основи формування та використання міжнародних резервів»* досліджено сутність та призначення міжнародних резервів, підходи до визначення оптимальної структури та достатності міжнародних резервів, а також вивчено правове забезпечення формування та використання міжнародних резервів).

У другому розділі кваліфікаційної роботи *«Аналіз міжнародних резервів національного банку України»* проведено оцінку динаміки та структури міжнародних резервів Національного банку України, проаналізовано достатність міжнародних резервів Національного банку України за різними критеріями; визначено впливу операцій з міжнародними резервами на баланс Національного банку України.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи *«Шляхи підвищення ефективності формування та використання міжнародних резервів як фактору фінансової стабільності»* вивчено зарубіжний досвід формування та використання міжнародних резервів на прикладі досвіду Національного банку Польщі та визначено значення міжнародних резервів у забезпечення фінансової стабільності.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. На основі проаналізованих підходів до визначення категорії «міжнародні резерви» запропоновано таке визначення цього поняття: активи в іноземній валюті, золоті та спеціальних правах запозичення, що перебувають в управлінні державних органів монетарного регулювання та використовуються для міжнародних розрахунків, корегування дисбалансів на валютному ринку та забезпечення стабільності національної валюти.

У процесі вивчення сутності та призначення міжнародних резервів доповнені чинники впливу на формування обсягу та структури міжнародних

резервів та групування їх за напрямом впливу, а також запропоновані етапи формування та використання міжнародних резервів в Україні

2. З метою визначення оптимальних обсягів міжнародних резервів було досліджено різні критерії достатності, виділені їх характерні ознаки та особливості застосування в різний період розвитку країни. Визначено класичну структуру міжнародних резервів та охарактеризовано її основні елементи.

3. На основі опрацювання нормативно-правової бази було зроблено висновок щодо достатності правового забезпечення для здійснення ефективного регулювання валютного ринку в цілому, а також для якісного формування, використання, управління міжнародними резервами, що надає можливість виконання НБУ своїх функцій, пов'язаних із забезпеченням стабільності національної валюти, міжнародних розрахунків.

4. На основі динаміки міжнародних резервів зроблено висновок що обсяги міжнародних резервів здійснювалася під впливом різних факторів, зокрема вони зростали в період сприятливої міжнародної кон'юнктури та знижувалися у період розгортання світової фінансової кризи, під впливом соціально-політичної нестабільності в країні, в період світової пандемії, збройної агресії. За підтримки міжнародних партнерів та ефективної монетарної політики та валютного регулювання ситуацію вдалося стабілізувати. Станом на початок травня 2023 р. обсяг міжнародних резервів складає 35,9 млрд. грн., що є найвищим показником за період дослідження.

5. Проведений аналіз питомої ваги кожного структурного елемента міжнародних резервів НБУ, дав можливість стверджувати, що за період дослідження, найбільшу питому вагу займають резерви у іноземній валюті.

У процесі аналізу міжнародних резервів, було визначено достатність міжнародних резервів НБУ за різними методиками, що дало можливість зробити висновки щодо факторів потенційних ризиків, які можуть негативно вплинути на фінансову стабільність країни.

Динаміка показника критерія достатності міжнародних резервів відносно імпорту вказує на дотримання нормативного значення за досліджуваний період, виключення становлять 2012-2014 рр.

Розрахунок композитивного критерію за методикою МВФ показав, що найкращий показник даного критерію Україна досягла у 2020-2021 рр., Починаючи з 2012 р. нижня критерій норми не досягався. А у 2014 р., під впливом соціально-політичної кризи та початку збройної агресії, рівень критерію композитного критерію знизився до критичного показника 29,1%. З 2017 р. Показник перебуває у межах нормативного значення.

За допомогою методів аналізу було виявлено, що за досліджуваний період спостерігається значне зростання питомої ваги цінних паперів найвищого рейтингу AAA, що вказує на покращення ефективності ризи менеджменту національного регулятора в процесі управління міжнародними резервами.

6. Оцінка балансу НБУ довела, що зміна обсягів міжнародних резервів за досліджуваний період вливалася на їх частку в активах балансу НБУ. З 2016

р. по 2022 р. питома вага міжнародних резервів переважає в активах балансів, що вказує на достатній рівень і надійність забезпечення зобов'язань НБУ, насамперед емітованої готівки. Тож відновлення міжнародних резервів стало важливим напрямком формування грошової бази та здійснює значний вплив на пропозицію грошей. Станом на кінець 2022 р. питома вага міжнародних резервів у валюті балансу знизилась до рівня 58,7%, як наслідок зростання частки цінних паперів України.

7. Дослідження зарубіжного досвіду на прикладі Польщі продемонструвало, що за період дослідження міжнародні резерви Національного банку Польщі значно зросли. Найбільший темп зростання спостерігається у 2020 р., коли темп зміни склав 20,1%. Таке зростання відбулося за рахунок збільшення резервів в іноземній валюті (на 19,6%), а також золота (24,2%). Варто додати, що у 2019 р. спостерігається різке зростання монетарного золота. В більшій мірі міжнародні резерви Польщі інвестуються у державні цінні папери з найвищим рейтингом та є ліквідним і надійним активом. Також частина запасів інвестується в цінні папери нерезидентів, а саме: США, Великобританію, Францію, Німеччину, Австралію.

8. Міжнародні резерви НБУ сформовані у таких валютах як долар США, євро, фунт стерлінгів, японська єна та китайський юань. У структурі міжнародних резервів у розрізі валют значно переважають запаси валютних цінностей у дол. США, їх питома вага за досліджуваній період коливається в межах 71-84%. Запаси в євро складають до 10%. Частки інших валют у структурі міжнародних резервів є незначними, що вказує на низьку диверсифікацію міжнародних резервів.

Для покращення процесу формування, використання та управління міжнародними резервами необхідним є такі заходи: обрання критерію достатності, який відповідатиме особливостям періоду розвитку та макроекономічним показникам країни; оптимізувати структуру міжнародних резервів шляхом її диверсифікації та розширити перелік резервних валют; збільшення частки монетарного золота як надійного активу; розширення напрямки інвестування міжнародних резервів, зокрема розглянути можливість вкладення коштів в цінні папери таких країн як Австралія, Канада, які демонструють стійкий розвиток своїх економік; у період нестабільності та невизначеності необхідним є збільшення частки коштів у іноземних валютах на розміщених на депозитах, що підвищить рівень ліквідності міжнародних резервів.